

MAKTABGACHA TA'LIMNI BOSHQARISH VA UNI RIVOJLANTIRISH

Xolbekova Nigora Umirzoq qizi va

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti Maktabgacha ta'lim
fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi
3-bosqich talabasi

Azamatova Charos Qilichbek qizi

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti Maktabgacha ta'lim
fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi
3-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ma'lumki, ta'lim - bu muayyan ijtimoiy ahamiyatga ega ma'lumotlarni yosh avlodga etkazish jarayoni. Maktabgacha ta'lim muassasasida u sinfda, sayrlarda, o'yinlarda, ota-onalar bilan muloqotda va hokazolarda amalga oshiriladi. Inson faoliyatining eng qadimiy turlaridan biri -bolalar tarbiyasi o'zining ko'p asrlik rivojlanish tarixi davomida sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirdi, kundalik jarayondan ijodiy va ijodiy faoliyat natijalariga asoslangan ilmiy asoslangan tizimli o'zaro ta'sir majmuasiga aylandi. Jarayonda pedagogik texnologiyalarni joriy etish sharoitida maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik jarayonni boshqarishni o'rganish lozim. Maqolada ham shu jarayonlar tadqiq qilindi.

Kalit so'zlar: menejment, demokratlashtirish, diagnostika, korporativ.

Darhaqiqat, ta'limning boshlang'ich bosqichi bolalar bog'chasi bo'lib, bu yerda bola axloq saboqlarini oladi, kattalar va tengdoshlar bilan muloqot qilish tajribasini oladi, o'yinda, jamoaviy ishda ijodiy salohiyatini ochib beradi va ta'lim faoliyatida elementar ko'nikmalarni oladi. Biz pedagogik texnologiyalarni joriy etish sharoitida maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik jarayonni boshqarishni o'rganib chiqdik va boshqaruv modelini tuzdik. Pedagogik jarayonni boshqarishning yaratilgan modeliga asoslangan boshqaruv harakatlarining algoritmi o'qituvchilar, ota-onalar va bolalar jamoasini bolalarning yoshiga mos ravishda rivojlanishi va hissiy farovonligini ta'minlaydigan yagona ta'lim makonida birlashtiradi. Taklif etilayotgan modelning o'zagi maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik texnologiyalarni joriy etish bosqichida pedagogik jarayonni tashkil etishga dinamik, ijobiy o'zgarishlar olib keladigan menejerning boshqaruv harakatlaridir. Adabiyotlar tahlili va metodikasi Maktabgacha ta'lim paradigmasida boshqaruv ob'ektini o'zgartirishda pedagogik

jarayonni boshqarish modeli quyidagi xususiyatlarga ega: ta'lim va tarbiya bosqichidagi jarayonning o'ziga xos xususiyatlari; maktabgacha - boshlang'ich ta'limda uzluksiz ta'lim bosqichlarini muvofiqlashtirish va o'zaro bog'lash maktabgacha ta'lim muassasasining ijtimoiy mas'uliyati; maktabgacha ta'lim muassasasining jamiyat, oila, maktab, jamoat tashkilotlari, oliy o'quv yurtlari bilan aloqasi, maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyati chegaralarini kengaytirish; insonparvarlik tamoyiliga asoslangan kattalar va bolalar o'rtasidagi hamkorlik. Bundan tashqari, boshqaruv modeliga qo'yiladigan talablar: uning tez o'zgaruvchan ijtimoiy-iqtisodiy va pedagogik sharoitlarga moslashishi, boshqaruv sub'ektlariga yangi tuzilmalar va mazmuni tizimga o'z vaqtida kiritish imkonini beruvchi ochiqligi; maktabgacha ta'lim muassasalarini boshqarishning taqlidchilik xarakteriga barham berish, ijodkorlik muhitini yaratish, qat'iy tartib-qoidalarga barham berish. Ta'lim muassasasi xodimlari doimiy yangilanishga, maktabgacha ta'lim muassasalarining rivojlanishini ta'minlashga qaratilishi kerak. Maktabgacha ta'lim muassasasi rahbarining boshqaruv harakatlari o'qituvchilarning bolaga uning rivojlanishi va shakllanishida pedagogik yordam ko'rsatish, takomillashtirish istagi bilan uyg'unlashganda bolaning shaxsini - maktabgacha tarbiyachini shakllantirish vazifasi eng muvaffaqiyatli amalga oshiriladi. Ish usullari, ta'lim muassasasining o'z boshqaruv konsepsiyasini amalga oshirish. Bunday kontsepsiyani amalga oshirish ko'p jihatdan boshqaruv tamoyillari yig'indisiga bog'liq. "Boshqaruv tamoyillari deganda boshqaruv subyekti o'z faoliyatida rahbarlik qiladigan, uni muayyan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda amalga oshiruvchi asosiy qoidalar tushuniladi". Maxsus adabiyotlarni tahlil qilish va maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik jarayonni tashkil etish tajribasi quyidagi boshqaruv tamoyillarini ajratib ko'rsatishga imkon berdi: maqsadni belgilash, murakkablik, demokratlashtirish, o'qitish va tarbiya modellarini psixologiyalashtirish. Ushbu tamoyillarning barchasi rivojlanayotgan va rivojlanayotgan maktabgacha ta'lim muassasasida harakat qilish uchun qo'llanma bo'lib, uning faoliyatini yangilashning asosini tashkil etadi. Zamonaviy sharoitlarni hisobga olgan holda mahalliy va xorijiy fanidagi boshqaruv funktsiyalarini taqqoslash quyidagi tarkibni aniqlashga imkon beradi: axborot-tahliliy, nazorat-diagnostika, rejalashtirish va prognostik, tartibga solish va tuzatish, motivatsion va maqsadli. Ushbu boshqaruv funktsiyalarining xususiyati ularning o'zaro bog'liqligi: axborot-tahlil funktsiyasi o'z hajmi va o'ziga xosligi bo'yicha to'liq bo'lishi kerak bo'lgan axborotni tanlash asosida demokratlashtirish sharoitida boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirishni nazarda tutadi; ta'lim muassasasining har bir bo'g'ini faoliyati haqidagi ma'lumotlarni pedagogik tahlil qilish natijasida rahbarning boshqaruv harakatlari shakllanadi; motivatsion-maqsadli funktsiya istalgan natijaga erishish istagini

nazarda tutadi (bu funktsiya jamoaning barcha a'zolari o'zlariga topshirilgan mas'uliyat va rejalarga muvofiq ishni bajarishlarini ta'minlashga yordam beradi, o'z va jamoaviy maqsadlarga erishish ehtiyojlarini o'zaro bog'laydi); Maktabgacha ta'lim muassasasi rahbarining boshqaruv harakatlari o'qituvchilarning bolaga uning rivojlanishi va shakllanishida pedagogik yordam ko'rsatish, takomillashtirish istagi bilan uyg'unlashganda bolaning shaxsini - maktabgacha tarbiyachini shakllantirish vazifasi eng muvaffaqiyatli amalga oshiriladi. ish usullari, ta'lim muassasasining o'z boshqaruv konsepsiyasini amalga oshirish. Bunday kontsepsiyani amalga oshirish ko'p jihatdan boshqaruv tamoyillari yig'indisiga bog'liq. «Boshqaruv tamoyillari deganda boshqaruv subyekti o'z faoliyatida rahbarlik qiladigan, uni muayyan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda amalga oshiruvchi asosiy qoidalar tushuniladi». Maxsus adabiyotlarni tahlil qilish va maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik jarayonni tashkil etish tajribasi quyidagi boshqaruv tamoyillarini ajratib ko'rsatishga imkon berdi: maqsadni belgilash, murakkablik, demokratlashtirish, o'qitish va tarbiya modellarini psixologiyalashtirish. Ushbu tamoyillarning barchasi rivojlanayotgan va rivojlanayotgan maktabgacha ta'lim muassasasida harakat qilish uchun qo'llanma bo'lib, uning faoliyatini yangilashning asosini tashkil etadi. Zamonaviy sharoitlarni hisobga olgan holda mahalliy va xorijiy faning boshqaruv funktsiyalarini taqqoslash quyidagi tarkibni aniqlashga imkon beradi: axborot-tahliliy, nazorat-dagnostika, rejalashtirish va prognostik, tartibga solish va tuzatish, motivatsion va maqsadli. Ushbu boshqaruv funktsiyalarining xususiyati ularning o'zaro bog'liqligi: axborot-tahlil funktsiyasi o'z hajmi va o'ziga xosligi bo'yicha to'liq bo'lishi kerak bo'lgan axborotni tanlash asosida demokratlashtirish sharoitida boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirishni nazarda tutadi; ta'lim muassasasining har bir bo'g'ini faoliyati haqidagi ma'lumotlarni pedagogik tahlil qilish natijasida rahbarning boshqaruv harakatlari shakllanadi; motivatsion-maqsadli funktsiya istalgan natijaga erishish istagini nazarda tutadi (bu funktsiya jamoaning barcha a'zolari o'zlariga topshirilgan mas'uliyat va rejalarga muvofiq ishni bajarishlarini ta'minlashga yordam beradi, o'z va jamoaviy maqsadlarga erishish ehtiyojlarini o'zaro bog'laydi); Menejmentning birinchi darajasining maqsadi xodimlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, o'z-o'zini rivojlantirish orqali ularning samarali faoliyatini ta'minlashdir. Ikkinchi darajaning maqsadini har bir bolaning qobiliyati va qobiliyatini maksimal darajada ochib berish va rivojlantirish bilan ta'lim jarayonini optimal nazorat qilishni amalga oshirish deb hisoblash qonuniydir. Pedagogik boshqaruv - bolalar va ularning otalari ehtiyojlarini qondirish maqsadida maktabgacha ta'lim muassasalarining madaniy-ma'rifiy muassasalar bilan birgalikdagi faoliyatini tashkil etish; jamiyatning shaxsga qo'yadigan zamonaviy talablarini hisobga olgan holda

bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash. Bizningcha, maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik menejment – bu maqsad va vazifalarga erishish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish uchun odamlarni va pedagogik jarayonni boshqarishdir. Maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik boshqaruvning maqsadlari quyidagilardan iborat. - maktabgacha ta'lim muassasasida boshqaruvni tashkil etishning oqilona usullarini aniqlash, o'qituvchining saviyasini oshirishga yordam beradi. Menejmentni rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish: pedagogik jarayondagi yangiliklar, o'qituvchining kasbiy darajasini oshirish, ijtimoiy sheriklik, iqtisodiy faoliyatning yangi shakllari. Pedagogik boshqaruvning tamoyillari - ilmiy xususiyat, izchillik, insonparvarlik, moslashuvchanlik, optimallik, ijtimoiy shartlash. Darvoqe, pedagogik menejmentda menejer (o'qituvchi)ning asosiy vazifalari quyidagidan iborat, - o'z boshqaruv faoliyatini o'z-o'zini tahlil qilish; ta'lim jarayonining holati va rivojlanishi, o'quvchilarning bilim darajasi, ular haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish.

- Maqsad tanlash, o'qituvchi va o'quvchilarni maqsadga erishishga undash.

-maqsadlarga erishish dasturlarini ishlab chiqish, kompleks maqsadli rejalashtirish.

- Maqsadga erishish uchun tashkiliy-ijroiya ishlari.

-Nazorat va diagnostika.

- tuzatish

- operatsion usul va vositalardan foydalangan holda tuzatishlar kiritish.

Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishning asosiy maqsadi tizimning saqlanib qolishi va rivojlanishi uchun imkoniyatlar yaratishdir. Tashkiliy(korporativ) madaniyat - bu maktabgacha ta'lim muassasasida ham, undan tashqarida ham munosabatlar va munosabatlarning asosini tashkil etadigan qadriyatlar, boshqaruv tamoyillari, umidlari va ijtimoiy normalar modeli.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

- 1.Maktabgacha ta'limda boshqaruv menejmenti (Qodirov U I)
- 2.Maktabgacha ta'limni boshqarishning ilmiy asoslari (Toshkent-2020)
- 3.Akmalova Mohinur (Zamonaviy maktabgacha ta'limni boshqarish usullari)